

Cultura | | Actualitzat el 05/11/2016 a les 18:43

Gemma Ruiz: «Rodoreda és tan gran que la tens a dins, vulguis o no»

La popular periodista cultural debuta a la narrativa amb "Argelagues", la vida de tres dones al llarg del segle XX entre el Vallès rural i l'urbà | "He hagut de domar la llengua popular i posar-la al servei del ritme i de l'argument", afirma | "Aquest llibre ha estat fet paraula per paraula, paràgraf a paràgraf"

Gemma Ruiz debuta amb «Argelagues» | Adrià Costa

Gemma Ruiz (Sabadell, 1975) escriu com viu: amb una energia contagiosa, parant atenció a tots els detalls de manera minuciosa, caçant idees al vol, anotant-les a l'iPhone i enviant-se-les al correu electrònic perquè, tot seguit, allò susceptible de formar part d'una història quedi enregistrat i passi, després, pel seu sedàs creatiu, per una manera reposada de mastegar idees i de convertir-les en paraules. Això són aquestes *Argelagues* (Proa, 2016) <http://www.grup62.cat/lilibre-argelagues-216558.html> que punxen, un debut literari que posa el focus en aquells protagonistes que mai no són al centre de les històries. Un llibre que enganxa a través d'un llenguatge que sona real, que és vertader i apassionat. Un llibre iniciat ara fa set anys on seguim la veu d'una narradora, la Gemma, que ens apropa la vida de tres dones que viuen entre el Vallès rural i l'urbà al llarg d'un segle XX ple de canvis i sotracs.

- Gemma Ruiz és coneguda per ser una de les cares del periodisme cultural de TV3. Com va decidir que s'aventuraria en aquestes *Argelagues*?

- Amb 17 o 18 anys, quan fèiem primer o segon de carrera, el professor Joan Manel Tresserras, l'ex-conseller, ens va encarregar un treball que consistia en entrevistar una de les nostres àvies, que havia de tenir prou edat com per haver viscut el segle sencer i tots els canvis tecnològics i socials. Vam escollir l'àvia de la Cristina, una amiga de Vic. I vam entrevistar-la. Un cop fet, la meva mare em va suggerir que li fes el qüestionari a la meva pròpia besàvia.

- Allò seria el germen de tot el que s'ha convertit en literatura, anys després.

- Sí, amb 18 anys, vaig anar a casa de la besàvia, li vaig fer el qüestionari, ho vaig enregistrar amb el meu mini-cassette de periodista i vaig pensar que escriuria aquella història quan em jubilés. Però, tot es precipita un any i mig després de la seva mort. Aleshores, m'adono que tinc una cosa que vull escriure, i penso que cal fer-ho. Transcriure aquella cinta va ser un tot un xoc.

- Havia passat el temps, però encara la conservava.

- Sí, perquè sabia perfectament que algun dia en faria alguna cosa. I l'experiència de sentir-te en una conversa amb la besàvia, amb aquella veu que tens als 18 anys, amb la teva àvia que és per allà darrera cuinant, amb la teva tieta-àvia que hi posa cullerada... Quan vaig fer "play" i vaig sentir-ho va ser preciós.

- La mort era recent i suposo que deuria ser un moment molt intens emocionalment.

- Però no em va fer plorar! Va ser molt maco. Em vaig adonar que el relat anava molt més enllà del qüestionari que havíem fet amb les companyes. I que faltava molta informació. De seguida, vaig adonar-me que el relat l'havien d'acabar els seus fills. La meva tieta-àvia i la meva àvia són les persones que el completen.

Gemma Ruiz. Foto: Adrià Costa

- Aleshores és quan comença a fer entrevistes més extenses, amb un objectiu molt definit.

- Vaig fer moltes entrevistes. En totes buscava sempre la complicitat i el moment adequat, treure a les persones entrevistades de l'àmbit familiar, perquè m'expliquessin coses íntimes sense que hi haguessin les altres veus de la família escoltant-les. Va ser una feina gairebé d'estratega, perquè són vides que mai no s'han donat mai cap importància. En aquell moment, tot estava orquestrat perquè no se'n donessin, d'importància! Començant pel fet que les dones no tenien dret a un salari com el que es mereixien per la feina que van fer a les fàbriques.

- El silenci protector a la postguerra dels vençuts.

- Sí, però també allò de "feina de dones". Les feines que feien les dones haurien d'hagut de valer molt més d'allò que els pagaven! Tot això va fer que anés veient que la Nina i la Rosa [la filla i la jove de la Remei] havien de tenir més protagonisme, que aquest llibre no podria tractar-se, només, de la vida de la Remei.

- En aquest sentit, la novel·la està estructurada a partir de capítols que semblen pràcticament postals.

- Alguns lectors m'han dit que el llibre és molt cinematogràfic.

- Però és un tipus de llenguatge narratiu que treballa a partir d'escenes, més que amb un unitat global i sostinguda. Fer-ho així era la idea inicial?

- No, la novel·la ha tingut moltes formes! Ha estat un procés que anat passant per diversos punts: primer tenia un to molt més periodístic, després jo ho explicava a una tercera persona i, al final, reescrivint i reescrivint, vaig trobar la manera. Aquest llibre ha estat fet paraula per paraula, paràgraf a paràgraf. L'he escrit durant els tres darrers anys a l'Ateneu, tots els caps de setmanes, i els estius en cases on estava pràcticament aïllada. Pensa que en una jornada de set hores potser he fet un sol paràgraf! He gaudit molt de la riquesa de paraules, de no repetir, d'intentar fer el que no m'agrada trobar en els llibres. Ha estat un procés molt lent, com el de fer pa.

- Quan troba la manera exacta d'explicar la història?

- Va ser durant l'estiu, fa uns dos o tres anys. Era a casa de l'altra besàvia, a Vacarisses, i em va sortir aquesta narradora. De sobte, em va agradar molt. A les altres versions, jo apareixia més, però aquesta narradora em va suposar comoditat i acomplir els objectius que perseguia.

Gemma Ruiz. Foto: Adrià Costa

- La relacionem professionalment en un àmbit molt concret, i això pot fer que el lector es pensi que trobarà un relat periodístic. Però el llibre escapa del mer llenguatge periodístic. La llengua emprada i les imatges no són gens periodístiques, trenca molt amb allò que esperes. Tot i així, sí que és molt periodístic el procés d'investigació.

- Sí! Ha estat el que m'ha agradat més. M'ha fet descobrir moltes coses que per a mi han estat molt importants. Per exemple, l'autoestima sabadellenca, que la tenia sota terra, perquè jo ja vaig néixer el 1975 i el meu pa de cada dia eren empreses que tancaven, suspensions de pagaments. Vaig viure un Sabadell en declivi, amb un patrimoni arquitectònic i urbanístic que s'anava destruint a poc a poc. Jo ja vaig trobar una ciutat en runes, amb l'autoestima molt baixa. Jo no me n'amaga que sóc de Sabadell, però no n'he fet mai bandera. No trobava aquells lligams. Però el fet de buscar per la novel·la em va fer trobar aquells sabadellencs liberals i "catxondos".

- La part de París que descriu al principi del llibre, per exemple.

- I els treballadors, que tenien molta empena i un sentit de l'humor molt murri. M'he tornat a connectar amb aquella ciutat amb una esplendor desapareguda. M'he sentit molt unida a aquella gent i això m'ha fet sentir més contenta que mai de ser de Sabadell.

- La llengua que hi ha a *Argelagues* és un dels punts que més impacten. En molts passatges he sentit i he tornat a veure els meus propis avis.

- M'agrada molt que m'ho diguin, això. Per mi, el més important és que elles no són ni més ni menys que tantes d'altres persones d'aquell temps. La idea de la llengua que utilitzo és dir: si elles, que no van tenir veu, haguessin pogut explicar la seva història, ho haguessin fet en la seva pròpia llengua. Per tant, jo haig d'explicar-ho com elles ho farien, amb una llengua que també és la meua. No he anat a buscar cap diccionari per fer aquest llibre, i m'agrada dir-ho. Tot és el meu corpus familiar, de quan vaig a casa meua, que es parla així. Fan uns relats amb una riquesa

espectacular! I jo, poc o molt, ho tinc empeltat.

- No ha hagut de forçar-ho, surt de manera innata.

- Sí, però he hagut de domar aquesta llengua i posar-la al servei del ritme i de l'argument. Però és la meua llengua, encara. I he tingut la sort de tenir-la i sentir-la molt pròpia. Aquesta és la llengua que es parla a casa.

- Al pròleg hi apareix la imatge de la bossa que tanca un mort. És molt cru, impúdic i molt gràfic. Vostè confessa que aquell dia es va fer gran.

- Vaig haver d'assumir una responsabilitat i un rol de persona adulta, de cop. Quan tens la sort de tenir pares, avis i besavis, encara ets petit, per molt gran que siguis. Hi ha molts graons davant teu! Aquell dia vaig arribar i tothom estava plorant i vaig haver d'assumir, de cop, la capitania del moment. Per mi va ser un punt d'inflexió, el dia de prendre consciència que era gran.

Gemma Ruiz. Foto: Adrià Costa

- Hi ha un moment on descriu la Remei com una dona que no té "res d'especial". I això, justament, fa que la història tingui un cert valor, penso.

- Perquè la seva vida i la seva lluita són compartits amb molta gent. La Remei és tan excepcional com ho són tantes dones, com la teua àvia, com totes. És excepcional perquè comparteix l'excepcionalitat de la micro-història.

- Hi ha alguns moments que són molt emocionants, com per exemple quan en Sisco mor. "El fred se li va posar al cor", una frase preciosa. Malgrat tot, és un moment d'una gran tendresa.

- Al Sisco te l'estimes. Aquella gent que de vegades no hi és tot, però té els seus sentiments.

- **També hi ha escenes que trenquen el cor, que fan una fiblada brutal, com quan la Nina està lligada.**

- Això és brutal. Ho vaig saber a base d'estirar molta informació. És una escena certa... i et mostra quina mena de pares té l'una i té l'altra. Si tens un pare tan afectuós com en Martí, ets d'una manera. La vida de la Nina és molt dura, però, per sort, després no tant... i això és el més bonic.

- **A mesura que vas endinsant-te en la lectura d'*Argelagues* vas sentint moltes veus que hi ressonen. Per exemple, hi ha un moment "he mort el llop".**

- Per sort, quan escrivim no estem sols! [riu] Tinc homenatges encoberts. Hi ha un homenatge a *Terra baixa*, quan es diu "l'Oller, amo de tot". A *Terra baixa*, la Marta sempre diu "en Sebastià, l'amo de tot". I n'hi ha d'altres, com un a Pere Quart, a la part de la Guerra Civil. Hi ha un petit homenatge a Martí i Pol. M'agrada fer-ho.

- **I Mercè Rodoreda.**

- He fet una mena de cordó sanitari, amb ella. Justament, amb Rodoreda me n'he estat de rellegir-la perquè l'admiro tant i és tan poderosa, que en aquests set anys de fer el llibre només he llegit les cartes amb Joan Sales. No he rellegit res més! Sí que vaig anar a buscar fonts com Eduard Girbal i Jaume (https://ca.wikipedia.org/wiki/Eduard_Girbal_i_Jaume), una mena de "cara B" de la Víctor Català. He llegit molt Xammar, molt Joan Sales, però també molta cosa contemporània: Carrère, molt Houellebecq, la Svetlana Aleksíevitx. Però Rodoreda és tan gran que la tens a dins, vulguis o no.

Gemma Ruiz. Foto: Adrià Costa

- ***Argelagues* comparteix amb les obres de Rodoreda una visió gens ensucrada de la vida.**

- Potser ve per aquí. Dones que expliquin les coses una mica directament, de manera crua, pot recordar Rodoreda.

- Deia que havia estat set anys fent el llibre. Es nota que està pensat, treballat, amb molts detalls. Com ara la fotografia de la coberta...

- Ha estat una foto molt buscada. Volia una cosa alegre, perquè el final, malgrat totes les vicissituds, és una mena de triomf. Volia dones ben vestides i buscàvem imatges a agències internacionals. Però totes les que trobava eren molt "*american way of life*". Una vegada, en un blog, vaig trobar aquesta foto del Pérez de Rozas de modistes i cosidores el dia de Santa Llúcia. És el que jo volia exactament.

- La tenim molt ubicada a la televisió. Com creu que serà rebut el seu debut al món de les lletres?

- Jo crec que sorprendrà que em vegin parlar d'unes temàtiques sobre les quals ningú està acostumat a sentir-me parlar. Fins i tot els meus avis em van dir que feia servir massa renecs! Xocarà que la Gemma Ruiz digui "cagumdéu" tres-centes vegades.

- Aquest llibre serà l'inici d'una llarga trajectòria literària?

- Jo ja estic fent altres coses, sí. M'ha agradat molt fer-ho. És un contrast brutal amb la feina que tinc des de fa 19 anys, on contacto cada dia amb molta gent, amb molts *inputs*, amb *feedback*, exposant-te i vivint en societat. Aquí no, ets tu sola en silenci, batallant. M'ha agradat moltíssim la diferència abismal entre això i la feina de cada dia.

- Argelagues és un títol molt musical. Per què aquest i no un altre?

- Una argelaga és una arbust que té punxes, i també és un tret de caràcter que vol dir "esquerp". Algú que ha de treure les punxes. Lingüísticament, també és una paraula que no sona molt i que tenia una musicalitat que m'agradava. Per a mi, la llengua ha estat un gran motor del llibre, i volia que quedés explicat només d'entrada.

Gemma Ruiz. Foto: Adrià Costa